

**ΙΔΡΥΜΑ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΩΝ & ΒΙΟΜΗΧΑΝΙΚΩΝ ΕΡΕΥΝΩΝ
FOUNDATION FOR ECONOMIC & INDUSTRIAL RESEARCH**

Τσάμη Καρατάση 11, 117 42 Αθήνα, Τηλ.:
11 Tsami Karatassi, 117 42 Athens, Greece, Tel.:

Fax:
Fax:

**«Η Συμφωνία Στήριξης και οι Προοπτικές της Ελληνικής Οικονομίας»
Ομιλία του καθηγητή κ. Γιάννη Στουρνάρα, Γενικού Διευθυντή IOBE**

στην εκδήλωση του IOBE με θέμα:

**«Το Μνημόνιο Οικονομικής Πολιτικής και οι Προοπτικές της Ελληνικής
Οικονομίας»**

Αθήνα, Δευτέρα 5 Ιουλίου 2010

Η σημερινή εκδήλωση του IOBE είναι αφιερωμένη στην ελληνική οικονομία, με έμφαση στην παρουσίαση, ανάλυση, αξιολόγηση και αποτίμηση του Μνημονίου Οικονομικής και Χρηματοπιστωτικής Πολιτικής.

Το Μνημόνιο αποτελεί τομή στην άσκηση οικονομικής πολιτικής στην Ελλάδα. Είναι ένα αυστηρό, αλλά αναγκαίο, μεσοπρόθεσμο πρόγραμμα ανασυγκρότησης της ελληνικής οικονομίας, το οποίο σήμερα αποτελεί νόμο του Κράτους (Ν.3845/6.5.2010). Βραχυπρόθεσμως αποβλέπει στην έξοδο της ελληνικής οικονομίας από την επικίνδυνη ζώνη της χρεοκοπίας, με τη διάθεση 110 δισ. ευρώ με μέσο επιτόκιο δανεισμού 4,3%, σε μια περίοδο που οι διεθνείς χρηματοπιστωτικές αγορές είναι ερμητικά κλειστές για το ελληνικό δημόσιο και τις ελληνικές τράπεζες. Προϋπόθεση για την εκταμίευση αυτού του ποσού είναι η εφαρμογή των όρων του Μνημονίου.

Το IOBE επιθυμεί να ενθαρρύνει και να διευκολύνει την εφαρμογή του Μνημονίου, και η σημερινή εκδήλωση είναι μια πρώτη προσπάθεια στην κατεύθυνση αυτή. Το Μνημόνιο, το οποίο σήμερα δαιμονοποιείται από μέρος του τύπου, των συνδικάτων, επαγγελματικών και επιχειρηματικών ομάδων αλλά και από τμήμα του πολιτικού κόσμου, αποτελεί το διαβατήριο για τη σωτηρία της Ελλάδας. Βεβαίως δεν αποτελεί πανάκεια, και αφήνει πολλά σημαντικά ζητήματα ανοιχτά ώστε να σχεδιαστούν και εφαρμοστούν από την ελληνική κυβέρνηση με ορίζοντα δεκαετίας: Ζητήματα κυρίως θεσμικά, διαρθρωτικά, κοινωνικής πολιτικής, εξειδίκευσης του νέου αναπτυξιακού προτύπου.

Η διεθνής οικονομική κοινότητα σήμερα έχει τα φώτα της στραμμένα στην Ελλάδα. Σχεδόν σε κάθε ανάλυση, η φράση 'Ελληνικό δημόσιο χρέος' είναι αναπόσπαστο συστατικό στοιχείο.

Είναι δυνατόν μια χώρα που το εθνικό προϊόν της (ΑΕΠ) μετριέται σε τέσσερα έως πέντε δέκατα της μιας εκατοστιαίας μονάδας (0,5%) του παγκόσμιου ΑΕΠ να αποτελεί παγκόσμια απειλή; Και όμως ναι. Σήμερα, ιδιαίτερα μετά την κατάρρευση της Lehman Brothers, οι διεθνείς χρηματοπιστωτικές αγορές δυσλειτουργούν. Λειτουργούν είτε ως παραμορφωτικοί φακοί που δίνουν λανθασμένη εικόνα, είτε ως υπερευαίσθητα στον κίνδυνο συστήματα, στα οποία ο συναγερμός χτυπά με το παραμικρό. Επειδή όμως ουδείς γνωρίζει πόσο διάστημα μπορεί να κρατήσει αυτή η δυσλειτουργικότητα, το καλύτερο που έχει να κάνει η Ελλάδα είναι να αντιστρέψει αυτή την εικόνα το συντομότερο δυνατόν, βελτιώνοντας ριζικά τις επιδόσεις της το αμέσως επόμενο διάστημα.

Παρά τις υπερβολές που λέγονται και γράφονται για την Ελλάδα, κάποιες φορές καλόπιστα, κάποιες φορές κακόπιστα, γεγονός παραμένει ότι η χώρα αντιμετωπίζει τη σοβαρότερη οικονομική κρίση μετά τη μεταπολίτευση, και ενδεχομένως τη μεγαλύτερη μετά το Β' Παγκόσμιο Πόλεμο. Η κρίση αυτή έχει προέλθει κυρίως από δικά της λάθη και παραλείψεις. Είναι κρίση διπλή: δημοσιονομική και ανταγωνιστικότητας, και οφείλεται σε μεγάλο βαθμό στην αλόγιστη επέκταση και δυσλειτουργία του κράτους. Ένα και μόνο στατιστικό στοιχείο είναι αρκετό για να δείξει τι ακριβώς συνέβη: Από το 1999 μέχρι το 2008, ο μέσος μισθός στο δημόσιο αυξήθηκε 107,3% στην Ελλάδα έναντι 35,3% στην Ευρωζώνη.

Η ελληνική οικονομία βρίσκεται στη σημερινή εξαιρετικά δυσάρεστη κατάσταση ως αποτέλεσμα (α) της διόγκωσης του μη παραγωγικού δημόσιου τομέα εις βάρος του ιδιωτικού, (β) της καταστρατήγησης κάθε έννοιας ανταγωνισμού, αξιολόγησης και παροχής κινήτρων για βέλτιστη απόδοση εντός των ποικίλων δραστηριοτήτων του δημόσιου τομέα, (γ) της επιβολής αναρίθμητων περιορισμών στην επιχειρηματικότητα (κλειστά επαγγέλματα, ωράρια λειτουργίας, υποχρεωτικά ποσοστά κέρδους, πολύπλοκες διαδικασίες αδειοδότησης, ρυθμίσεις και κανονισμοί αναχρονιστικού περιεχομένου), (δ) της δημιουργίας ενός θνησιγενούς και κοινωνικά άδικου ασφαλιστικού συστήματος, κυρίως όμως (ε) ως αποτέλεσμα της πλήρους απώλειας ελέγχου των δαπανών και των εσόδων του προϋπολογισμού από το 2007 έως το 2009.

Αυτό που ξεκίνησε με τη μεταπολίτευση ως μία εύλογη διαδικασία εκδημοκρατισμού και 'ανοίγματος' των πυλών της κρατικής εξουσίας σε κοινωνικές

ομάδες αποκλεισμένες κατά την μετεμφυλιακή περίοδο, ξέφυγε από την ομαλή πορεία της και εξελίχθηκε σε λαϊκισμό, ο οποίος, αν και διακοπτόταν από καιρού εις καιρόν από ορισμένα φωτεινά διαλείμματα, είχε ως αποτέλεσμα τη σημερινή δραματική κατάσταση.

Όπως όμως διδάσκει η οικονομική ιστορία, κάθε μεγάλη κρίση είναι και μια μεγάλη ευκαιρία. Ορισμένες από τις χώρες που αντιμετώπισαν μεγάλες κρίσεις οδηγήθηκαν στην χρεοκοπία και την εξαθλίωση, οι υπόλοιπες όμως οδηγήθηκαν στην αναζωογόνηση και την ανάταξη.

Καθοριστικοί παράγοντες επιτυχούς αντιμετώπισης κρίσεων είναι η ορθολογική και έγκαιρη αντίδραση της οικονομικής πολιτικής με σκοπό τη διόρθωση των οικονομικών ανισορροπιών, η εξωστρέφεια, η κινητοποίηση των παραγωγικών δυνάμεων, δηλαδή της επιχειρηματικότητας και της εργασίας, η άμεση άρση των αντικινήτρων.

Ο σημαντικότερος όμως παράγων είναι η ανάληψη ηγετικών πρωτοβουλιών εκ μέρους του πολιτικού συστήματος της χώρας. Η αντιμετώπιση μεγάλων κρίσεων μοιάζει με μάχη επιβίωσης: Χρειάζονται καλοί στρατηγοί, υψηλό ηθικό, αξιόπιστο σχέδιο μάχης, συντεταγμένη πορεία, σύγχρονα όπλα, αποθέματα πυρομαχικών, καλές συμμαχίες, διαθέσιμοι πόροι. Η Ελλάδα σήμερα έχει τη μεγάλη τύχη να αντιμετωπίζει τη μεγαλύτερη οικονομική κρίση της σύγχρονης ιστορίας της ευρισκόμενη κάτω από την 'ομπρέλα προστασίας' της Ευρωζώνης, την οποία συνδράμει και το Διεθνές Νομισματικό Ταμείο (ΔΝΤ). Οι πόροι που η 'τρόϊκα' -Ευρωπαϊκή Επιτροπή (ΕΕ), Ευρωπαϊκή Κεντρική Τράπεζα (ΕΚΤ) και ΔΝΤ- διαθέτει προκειμένου η Ελλάδα να καλύψει τις μεσοπρόθεσμες δανειακές της ανάγκες συνθέτουν, τηρουμένων των αναλογιών, το μεγαλύτερο πακέτο διάσωσης που έχει ποτέ διατεθεί στην σύγχρονη, παγκόσμια οικονομική ιστορία.

Όπως ήδη ελέχθη, προϋπόθεση για την εκταμίευση των πόρων αυτών είναι η ικανοποίηση των όρων του Μνημονίου, το οποίο συντάχθηκε από κοινού, μεταξύ της Ελληνικής κυβέρνησης και της τρόικας. Το Μνημόνιο περιλαμβάνει στόχους, δράσεις και μέτρα πολιτικής τριετούς διάρκειας, τα οποία αναφέρονται σε τέσσερις τομείς: δημοσιονομικό, ασφαλιστικό, μεταρρυθμίσεις/ ανταγωνιστικότητα, χρηματοπιστωτικό σύστημα. Στην σημερινή εκδήλωση παρουσιάζονται, αναλύονται και αποτιμώνται τόσο οι στόχοι όσο και τα μέσα που αναφέρονται στο Μνημόνιο.

Τα μέτρα του Μνημονίου είναι αναγκαία για την ανάταξη της ελληνικής οικονομίας και συνεπή με τη δημιουργία ενός νέου, βιώσιμου αναπτυξιακού

πρότυπου. Το IOBE, μεταξύ άλλων ιδρυμάτων, εδώ και χρόνια επιχειρηματολογεί προς την κατεύθυνση αυτή¹.

Η διαφορά είναι ότι σήμερα, αυτά τα μέτρα και οι στόχοι αποτελούν, πλέον, νόμο της ελληνικής δημοκρατίας. Και επειδή έχουν τριετή διάρκεια, συνθέτουν ένα αυστηρά οριοθετημένο, μεσοπρόθεσμο πλαίσιο οικονομικής πολιτικής.

Πολλοί αναρωτιούνται αν το πλαίσιο αυτό είναι επαρκές προκειμένου να εξέλθει η ελληνική οικονομία από την τρέχουσα κρίση. Οι χρηματοπιστωτικές αγορές αναρωτιούνται επίσης αν η ελληνική οικονομία θα μπορέσει να αποφύγει κάποιας μορφής αναδιάρθρωση του χρέους της, δεδομένου ότι, ακόμα και με αυτό το πλαίσιο οικονομικής πολιτικής, το δημόσιο χρέος της ως ποσοστό του ΑΕΠ θα πλησιάσει το 150% το 2013 σύμφωνα με τις προβλέψεις του Μνημονίου, πριν αρχίσει να μειώνεται αμέσως μετά.

Η άποψη του IOBE είναι ότι η επιμελής εφαρμογή του Μνημονίου μπορεί να οδηγήσει την ελληνική οικονομία στη δημοσιονομική εξυγίανση και την οικονομική ανάκαμψη. Όπως ήδη ειπώθηκε, η σημερινή εκδήλωση έχει στόχο να παρουσιάσει τους όρους του Μνημονίου, να ενθαρρύνει και να διευκολύνει με συγκεκριμένες προτάσεις την εφαρμογή τους, αλλά και να αναλύσει τις δυνατότητες που υπάρχουν και τις 'κρυμμένες' δυνάμεις ανάπτυξης που μπορεί να απελευθερωθούν με την εφαρμογή των μέτρων που περιλαμβάνονται. Για παράδειγμα, το υπόδειγμα που θα παρουσιασθεί για να αποτιμήσει τις μακροοικονομικές επιπτώσεις των μεταρρυθμίσεων στις αγορές προϊόντων, υπηρεσιών, επαγγελμάτων και εργασίας, παρέχει ενδείξεις ότι το άνοιγμά τους από τους παρωχημένους, σχεδόν σοβιετικού τύπου, πελατειακούς περιορισμούς που υπάρχουν σήμερα, μπορεί να αυξήσει το εθνικό προϊόν κατά 10% περίπου τα επόμενα πέντε χρόνια, παρέχοντας ισχυρό αντιστάθμισμα στην αναγκαία δημοσιονομική προσαρμογή. Αυξήσεις προβλέπονται επίσης για την απασχόληση και τους πραγματικούς μισθούς. Όμως οι ευνοϊκές αυτές εξελίξεις δεν αξιολογούνται στα μακροοικονομικά σενάρια του Μνημονίου και επομένως μπορούν να αποτελέσουν τη «θετική έκπληξη» για τις διεθνείς αγορές.

Κάποιοι μπορεί βέβαια να ισχυριστούν ότι τα οικονομικά υποδείγματα εκτελούν ασκήσεις επί χάρτου. Αυτό είναι αλήθεια, και ιδιαίτερα το IOBE, το οποίο χαρακτηρίζεται όχι απλώς 'δεξαμενή σκέψης' αλλά 'δεξαμενή σκέψης και πράξης', θεωρεί ότι ακόμα και τα καλύτερα σχέδια μπορεί να αποτύχουν στην εφαρμογή λόγω ανεπαρκούς οργάνωσης και διοίκησης. Αναγνωρίζει επίσης ότι δεν είναι εύκολο να

¹ «Θέσεις του IOBE για την οικονομική πολιτική» Ιούνιος 2009, «Θέσεις του IOBE για ένα αποτελεσματικό Κράτος» Ιούλιος 2006.

αλλάζουν από τη μια στιγμή στην άλλη κατεστημένες, στρεβλές νοοτροπίες και συνήθειες. Χρειάζονται, όπως ήδη ειπώθηκε, περισσεύματα ηγετικών ικανοτήτων και πρωτοβουλιών, συντεταγμένη πορεία, καθώς και μια ρεαλιστική και ευέλικτη προσέγγιση, η οποία υπαγορεύει την εγκατάλειψη του κρατικισμού και του προστατευτισμού ως μοχλών ανάπτυξης, και την υιοθέτηση μιας εξωστρεφούς αναπτυξιακής πολιτικής, φιλικής προς το ξένο κεφάλαιο. Η Ελλάδα μπορεί να προσελκύσει σημαντικές επενδύσεις στον πρωτογενή τομέα, στην ενέργεια, τις μεταφορές, τον τουρισμό, το χρηματοπιστωτικό τομέα, την υγεία, τη βιομηχανία και το εμπόριο, αρκεί να υιοθετήσει αυτή τη νέα προσέγγιση. Επιχειρήματα περί «αφελληνισμού» κλάδων, επιχειρήσεων και τραπεζών, σε μια περίοδο που η χώρα αντιμετωπίζει δρακόντειους περιορισμούς ρευστότητας και έλλειψη κεφαλαίων, είναι λανθασμένα, αποπνέουν προστατευτισμό και αποβλέπουν στη διατήρηση του status quo, αυτού ακριβώς που μας οδήγησε στην παρούσα κατάσταση.

Εκτεταμένες ιδιωτικοποιήσεις και η αξιοποίηση της αργούσας περιουσίας του δημοσίου μπορούν να συμβάλλουν καθοριστικά στην πραγματοποίηση μεγάλων ιδιωτικών επενδύσεων, αλλά και, όπως θα έχετε την ευκαιρία να δείτε, στη μείωση του λόγου του δημοσίου χρέους ως προς το ΑΕΠ σε επίπεδο σημαντικά χαμηλότερο από αυτό που προβλέπεται στο βασικό σενάριο του Μνημονίου.

Το Μνημόνιο δεν αποτελεί πανάκεια, και αγγίζει επιφανειακά, ή και καθόλου, σημαντικά ζητήματα πολιτικής. Για παράδειγμα, ο χρονικός ορίζοντας προγραμματισμού πρέπει να επεκταθεί μέχρι το 2020, και να συνδεθεί με αλλαγές του αναπτυξιακού προτύπου της χώρας από την πλευρά της συνολικής προσφοράς: Ζητήματα που σχετίζονται με το λεγόμενο «τρίγωνο της γνώσης» (παιδεία, έρευνα, καινοτομία), με την αντιμετώπιση της πολυνομίας μέσω της απλοποίησης των νόμων και με την αντιμετώπιση της διαφθοράς, διαδραματίζουν καθοριστικό λόγο για την ανταγωνιστικότητα μακροπροθέσμως.

Σχετικά με τη συζήτηση περί αναδιάρθρωσης του δημόσιου χρέους, πρέπει να λεχθεί ότι η δημιουργία, εκ νέου, πρωτογενών δημοσιονομικών πλεονασμάτων της τάξης του 6% του ΑΕΠ όπως προβλέπεται στο Μνημόνιο, πιθανότατα θα πείσει τις χρηματοπιστωτικές αγορές για το αξιόχρεο του Ελληνικού δημοσίου, αφού, όπως θα δείτε αμέσως μετά, θα οδηγήσει σε ταχεία αποκλιμάκωση του λόγου του δημόσιου χρέους ως προς το ΑΕΠ από το 2013 και μετά. Επομένως η αναχρηματοδότηση του δημοσίου χρέους θα μπορεί να συνεχιστεί κανονικά μετά το 2012. Εάν όμως οι χρηματοπιστωτικές αγορές συνεχίζουν και τότε να δυσλειτουργούν ή να δυσπιστούν, τότε είναι πολύ πιο πιθανό να επεκταθεί η διάρκεια της χρηματοδότησης της Ελλάδας

από την τρόικα για μια ακόμα τριετία, παρά να αναγκαστεί η χώρα να προβεί σε οποιοδήποτε είδους αναδιάρθρωση χρέους. Όσοι ακόμα επιχειρηματολογούν υπέρ της αναδιάρθρωσης δείχνουν να αγνοούν τη νέα πραγματικότητα στην Ευρωζώνη, ιδιαίτερος μετά τη δημιουργία Οχήματος Ειδικού Σκοπού (SPV) με αρχικό κεφάλαιο 750 δις. ευρώ από τις χώρες-μέλη της Ευρωζώνης και το ΔΝΤ που ήδη αποφασίστηκε στη Σύνοδο Κορυφής των ΕΕ-27 της 17^{ης} Ιουνίου του τρέχοντος έτους. Υπενθυμίζεται επίσης ότι το ισοζύγιο τρεχουσών συναλλαγών της Ευρωζώνης είναι περίπου μηδενικό, ουσιαστικά δηλαδή οι δανειακές ανάγκες των χωρών-μελών της Ευρωζώνης του Ευρωπαϊκού Νότου είναι περίπου ίσες με τους πλεονάζοντες πόρους (του ισοζυγίου τρεχουσών συναλλαγών) των χωρών-μελών της Ευρωζώνης του Ευρωπαϊκού Βορρά.

Στο πλαίσιο αυτό θα ήταν παράλειψη να μην τονιστεί το γεγονός ότι, μπορεί η παρούσα κρίση να προκαλεί «σοκ και δέος» στην Ελλάδα, βοηθώντας όμως έτσι την πραγματοποίηση της απαραίτητης προσαρμογής, βοηθά όμως και την Ευρωζώνη να αντλήσει χρήσιμα μαθήματα. Το βασικότερο μάθημα είναι ότι το πρόβλημα της Ελλάδας μπορεί να είναι το σοβαρότερο, δεν είναι όμως το μοναδικό. Μια νομισματική ένωση μεταξύ αρκετά διαφορετικών οικονομιών δεν μπορεί να διατηρηθεί χωρίς ένα μηχανισμό διαχείρισης κρίσεων. Η δημιουργία του Οχήματος Ειδικού Σκοπού που προαναφέρθηκε, το οποίο πρέπει να θεωρείται προάγγελος ενός Ευρωπαϊκού Νομισματικού Ταμείου, πρέπει να πιστωθεί στην Ελληνική κρίση. Απομένει ακόμα να υπάρξει ένας καλύτερος συντονισμός της γενικότερης οικονομικής πολιτικής στην Ευρωζώνη. Αυτό σημαίνει, πρώτον, ένα αυστηρότερο στην εφαρμογή, αλλά πιο ευέλικτο Σύμφωνο Σταθερότητας και Ανάπτυξης, δεύτερον, θέσπιση ορίων τόσο στα ελλείμματα όσο όμως και στα πλεονάσματα στα ισοζύγια τρεχουσών συναλλαγών των χωρών-μελών της Ευρωζώνης, τρίτον, θέσπιση περιορισμών στη χρήση επιθετικών συναλλακτικών πρακτικών στην αγορά χρηματοπιστωτικών παραγώγων. Ορισμένες από τις εξελίξεις αυτές έχουν ήδη αρχίσει να δρομολογούνται.

Στο εύλογο τέλος, ερώτημα, αν υπάρχουν παραδείγματα χωρών που πέτυχαν τόσο μεγάλη δημοσιονομική προσαρμογή όσο αυτή που εμπεριέχεται στους όρους του Μνημονίου, η απάντηση είναι θετική. Η ίδια η Ελλάδα είναι το καλύτερο ίσως παράδειγμα σημαντικής δημοσιονομικής προσαρμογής. Το 1993, το έλλειμμα της Γενικής Κυβέρνησης ήταν 14,5% του ΑΕΠ, ενώ το 1999 το (μετά την απογραφή) έλλειμμα ήταν 3,1% του ΑΕΠ. Η εκ νέου εκτόξευσή του στο 13,6% του ΑΕΠ δέκα χρόνια αργότερα, το 2009, κυρίως ως αποτέλεσμα της επέκτασης του κράτους και

των δημοσίων δαπανών εξηγεί, όπως ήδη αναφέρθηκε, τα αίτια της τρέχουσας δημοσιονομικής κρίσης. Παρεμπιπτόντως, ο χρονικός ορίζοντας που το Μνημόνιο θεωρεί ότι η Ελλάδα πρέπει να μειώσει το έλλειμμα της Γενικής Κυβέρνησης στο 3% του ΑΕΠ είναι μακρύτερος από αυτόν του αρχικού Προγράμματος Σταθερότητας και Ανάπτυξης (ΠΣΑ) της Ελληνικής κυβέρνησης: το έτος 2014 στο Μνημόνιο έναντι του έτους 2012 στο ΠΣΑ.

Οι Σκανδιναβικές χώρες, ιδιαίτερα η Σουηδία και η Φινλανδία, αποτελούν επίσης παραδείγματα πολύ μεγάλης, αλλά διατηρήσιμης, δημοσιονομικής προσαρμογής τη δεκαετία του 1990: Από δημοσιονομικά ελλείμματα της τάξης του 17% του ΑΕΠ στις αρχές της δεκαετίας, οι χώρες αυτές πέτυχαν σχεδόν μηδενικά ελλείμματα στο τέλος της.

Στο πρώτο πεντάμηνο του 2010, το έλλειμμα της Κεντρικής Κυβέρνησης της Ελλάδας μειώθηκε κατά 38% περίπου σε σχέση με το αντίστοιχο πεντάμηνο του προηγούμενου έτους, έναντι στόχου περίπου 40%. Το γεγονός αυτό αποτελεί αναμφισβήτητη θετική εξέλιξη. Το αρνητικό στοιχείο στην εξέλιξη αυτή είναι ότι ο στόχος επιτυγχάνεται με σημαντική μείωση των δαπανών για δημόσιες επενδύσεις, ενώ υπάρχει σχετική υστέρηση στο στόχο για τα έσοδα (περίπου 6% πραγματοποίηση έναντι στόχου 14%, συμπεριλαμβανομένων των εσόδων του ΠΔΕ). Η επίτευξη καλύτερων αποτελεσμάτων στον τομέα των εσόδων θα βοηθήσει, πέραν των άλλων, και στη μεγαλύτερη κοινωνική αποδοχή του όλου εγχειρήματος.

Σύμφωνα επίσης με τα εθνικολογιστικά στοιχεία του πρώτου τριμήνου του 2010, η μεταβολή του ΑΕΠ ήταν -2,5% έναντι πρόβλεψης του Μνημονίου για όλο το έτος -4%, με την ιδιωτική κατανάλωση να καταγράφει αύξηση 1,5%. Τα στοιχεία αυτά, σε συνδυασμό με την παρατηρούμενη ανάκαμψη στην Ευρωζώνη (ετήσια αύξηση βιομηχανικής παραγωγής Απριλίου 2010 περίπου 8,5%) και τη διολίσθηση του ευρώ, παρέχουν ενδείξεις ότι η συρρίκνωση του ΑΕΠ θα είναι ενδεχομένως σημαντικά μικρότερη από τις προβλέψεις του Μνημονίου. Εάν αυτό επαληθευτεί, τότε, και σε συνδυασμό με τον υψηλότερο πληθωρισμό, το Δημόσιο Χρέος ως ποσοστό του ΑΕΠ θα εξελιχθεί ευνοϊκότερα από τις προβλέψεις του Μνημονίου.

Κίνδυνοι για το μέλλον της ελληνικής οικονομίας ελλοχεύουν ακόμα πολλοί. Με την υιοθέτηση του Μνημονίου η Ελλάδα απλώς έκανε ένα βήμα προς τη σωτηρία της. Η επιμελής εφαρμογή του συγχρόνως και στους τέσσερις τομείς (δημοσιονομικό, ασφαλιστικό, μεταρρυθμίσεις / ανταγωνιστικότητα, χρηματοπιστωτικό) εξασφαλίζει τη σταδιακή απομάκρυνση των κινδύνων αυτών. Στο πλαίσιο αυτό, ο μεγαλύτερος κίνδυνος που ελλοχεύει είναι η ακύρωση του Μνημονίου λόγω της δαιμονοποίησής

του από μέρος του πολιτικού κόσμου, του τύπου, του συνδικαλιστικού κινήματος, των ποικιλώνυμων επαγγελματικών επιχειρηματικών συμφερόντων που θίγονται. Ουδείς όμως από αυτούς που αντιδρούν προτείνει εναλλακτική λύση. Διότι απλώς δεν γνωρίζουμε να υπάρχει εναλλακτική λύση. Η ακύρωση του Μνημονίου θα οδηγούσε την Ελλάδα σε χρεοκοπία, και τα πλέον ευάλωτα τμήματα του πληθυσμού της στην εξαθλίωση.

Οι στιγμές είναι ιστορικές. Το πολιτικό σύστημα της χώρας, ή τουλάχιστον το μέρος εκείνο που το επιθυμεί, πρέπει να αναλάβει τώρα τον ιστορικό του ρόλο, να ανοίξει νέους δρόμους, να ξεφύγει από τα σφάλματα του παρελθόντος. Η Ελλάδα σήμερα διαθέτει υγιείς, αν και διάσπαρτες, δυνάμεις που αντιλαμβάνονται ότι απαιτούνται ριζικές αλλαγές στις οικονομικές δομές, στις κοινωνικές αξίες και αντιλήψεις. Οι δυνάμεις αυτές, αν εκφραστούν με δυναμισμό και δημιουργικότητα, μπορεί να γίνουν ο καταλύτης σημαντικών αλλαγών.